

Tarja Siltaniemi

INFORMAATIOPISTE ADHD: STA JA ASPERGERIN
OIREYHTYMÄSTÄ PORIN VESITORNIN PUISTON
VANKIMESSUILLA 6.6.2019

Hoitotyön koulutusohjelma
2019

INFORMAATIOPISTE ADHD:STA JA ASPERGERIN OIREYHTYMÄSTÄ
PORIN VESITORNIN PUISTON VANKIMESSUILLA 6.6.2019

Siltaniemi, Tarja

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Hoitotyön koulutusohjelma

Joulukuu 2019

Ohjaaja: Lehtonen, Erja

Sivumäärä: 27

Liitteitä: 5

Asiasanat: neuropsykiatrinen oireyhtymä, ADHD, Aspergerin oireyhtymä, Vankimes-
sut, stigman eli leimaantumisen vähentäminen, rikostaustainen, vankitaustainen.

Porin Vesitornin puistossa järjestettiin Tuetusti tulevaisuuteen-hankkeen organisoimat Vankimessut 6.6.2019 ensimmäistä kertaa. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli järjestää tietoutta ja ymmärrystä lisäävä Informaatiopiste ADHD:sta ja Aspergerin oireyhtymästä osana Vankimessuja. Informaatiopisteen tavoitteena oli lisätä Vankimessuilla kävijöiden tietoisuutta neuropsykiatrisista häiriöistä, niihin liittyvistä haasteista, ohjauksesta ja erityisesti voimavaroista ja vahvuuksista.

Informaatiopisteeseen olin koonnut materiaalia ADHD:sta ja Aspergerin oireyhtymästä, omaa toiminnanohjausta helpottavia vinkkejä sekä neuropsykiatrisiin piirteisiin liittyvää tietoa vahvuuksista. Arvioin Informaatiopisteen toteutumista palautekyselyllä sekä havainnoimalla. Palautekyselystä ja havainnoistani saatujen tulosten mukaan ADHD ja Asperger-tietoisuuden lisääminen koettiin tarpeelliseksi ja jatkossa annettua tietoutta pystyy hyödyntämään. Varsinkin positiivinen lähestymistapa neuropsykiatrisiin piirteisiin, niihin liittyviä vahvuuksia korostamalla koettiin hyvänä.

Opinnäytetyön palautteiden perusteella voi sanoa, että Informaatiopiste toimi hyvin osana Vankimessuja. Neuropsykiatrisen osaamisen vahvistaminen ja tiedon saaminen koettiin tärkeänä. Monella Informaatiopisteessä käyneellä ihmisellä oli tarve saada lisätietoa sekä jokin omakohtainen kokemus ADHD:sta ja Aspergerin oireyhtymästä.

INFORMATION POINT FROM ADHD AND ASPERGER SYNDROME ON
PRISONER FAIRS OF THE VESITORNIN PUISTO OF PORI 6.6.2019

Siltaniemi, Tarja

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in nursing

December 2019

Supervisor: Hannula, Erja

Number of pages: 27

Appendices: 5

Keywords: neuropsychiatric syndrome, ADHD, Asperger syndrome, reduction of stigma, criminal background, prisoner background

The Prison Fair (Vankimessut) organized by Tuetusti tulevaisuuteen -project was held in Pori Vesitornin Puisto on June 6, 2019 for the first time. The purpose of my thesis was to carry out, as part of the Prison Fair, an Information point which increases knowledge and understanding about ADHD and Asperger's Syndrome. The goal of the Information point was to raise the awareness of the Prison Fair visitors about neuropsychiatric disorders, related challenges, guidance and, in particular, resources and strengths.

At the Information point, I had compiled material on ADHD and Asperger's syndrome, tips for improving cognitive control, and information on the strengths of neuropsychiatric traits. I evaluated the implementation of the Information point with a feedback survey and observation. According to the results of the feedback survey and my own findings, raising awareness of ADHD and Asperger was deemed necessary and the provided information was seen usable in the future. In particular, a positive approach to neuropsychiatric traits, highlighting their associated strengths, was perceived as good.

Based on the results of the thesis, it can be said that the Information Booth worked well as a part of the Prison Fair. Strengthening knowledge of neuropsychiatric competence and access to information was seen as important. Many people who visited the Information Booth felt a need for the information and they also often had personal experiences of ADHD and Asperger's Syndrome to share.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	PROJEKTIN TEOREETTINEN TAUSTA	6
	2.1 Neuropsykiatrinen oireyhtymä	6
	2.2 ADHD	7
	2.3 Asperger, Aspergerin oireyhtymä	7
	2.4 Vankimessut ja stigman vähentäminen	8
	2.5 Rikostaustainen ja vankitaustainen	9
	2.6 Tuetusti tulevaisuuteen- hanke	9
3	PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET	10
4	PROJEKTITYÖ MENETELMÄNÄ JA PROJEKTIN TOTEUTUSSUNNITELMA	11
	4.1 Vankimessujen kohderyhmän kuvaus	11
	4.2. Resurssit ja riskit	12
	4.2 Projektin vaiheistus, aikataulu ja rahoitussuunnitelma	13
	4.3 Projektin arviointisuunnitelma	14
5	PROJEKTIN TOTEUTUS 6.6.2019 VANKIMESSUILLA.....	14
	5.1 Palautekyselyn tulokset ja kohtaamisen havainnointi	18
6	PROJEKTIN ARVIOINTI	22
7	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	23
8	OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	25
	LÄHTEET.....	27
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tuetusti tulevaisuuteen-hankkeesta oli syksyllä 2018 tehty esitys Satakunnan ammatikorkeakouluun, tavoitteena Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen ja oppilaitoksen yhteistyö. Oppilaitosyhteistyön aiheeksi oli noussut esiin kesäkuussa 2019 ensimmäistä kertaa Porissa järjestettävät Vankimessut. Helsingissä vastaavan kaltaisia, rikos -ja vankitaustaisille asiakkaille ja heidän omaisilleen, palveluja tarjoaville ammattilaisille ja kaikille asiasta kiinnostuneille suunnatut Vankimessut on järjestetty kaksi kertaa aiemmin, vuosina 2017 ja 2018. Porissa järjestettävät Vankimessut järjestetään Vesitornin Puistossa nyt ensimmäistä kertaa, 6.6.2019.

Opinnäytetyön aihetta ei ollut rajattu Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen toimesta etukäteen. Ensimmäisellä tapaamisellamme 16.4.2019 Tuetusti tulevaisuuteen - hankkeen toimistolla Liisankadulla Porissa, keskustelussa nousi esiin rikos -ja vankitaustaisten asiakkaiden sekä heidän parissaan toimivien ammattilaisten tarve saada lisätietoa neuropsykiatrisista oireyhtymistä, erityisesti ADHD: sta ja Aspergerin oireyhtymästä, koska monella vankilaankin päätyneellä rikostaustaisella henkilöllä saattaa olla jokin tunnistamatta jäänyt neuropsykiatrinen

Vesitornin puiston Vankimessujen tavoitteena on vaikuttaa ihmisten asenteisiin rikos – ja vankitaustaisia ihmisiä kohtaan eli negatiivisen mielikuvan, stigman vähentäminen. Tämän lisäksi Vankimessujen lähtökohtana on tiedon jakaminen erilaisista palveluista rikos -ja vankitaustaisille ihmisille. (Porin Sininauha, www – sivut, 2019.) Nykyisessä työssäni, Porin psykososiaalisissa asumispalveluissa, on yksi työtehtävistäni yhdessä asiakkaan ja tämän mahdollisen verkoston kanssa pyrkiä löytämään asiakkaan kuntoutumista vahvistavia ja toipumista edistäviä palveluita, joko tuetumassa asumisessa tai asiakkaan toimintaympäristöön tarjottavana jalkautuvana tukena. Työssäni kohtaan myös vanki – ja rikostaustaisia henkilöitä, jotka tarvitsevat oman elämänsä hallintaan erilaista tukea. Kohtaamillani rikos – ja vankitaustaisilla henkilöillä saattaa ilmetä myös neuropsykiatrisia piirteitä tai heille on jo tehty jokin neuropsykiatrinen diagnoosi. Vaikka henkilöillä olisi jo diagnoosi asetettu, ovat kuntoutta-

vat toimet tai tarkempi diagnoosiin liittyvä neuvonta ja ohjaus jääneet usein hyvin vähäiseksi. Opinnäytetyön aihe tukee hyvin käytännön työtäni ja vahvistaa osaamistani hoitotyössä sekä kehittää kohtaamisentaitoja, joita erityisesti työssäni tarvitaan.

Minä suunnittelen ja toteutan tilaajan toivoman ja Tuetusti tulevaisuuteen -hankkeen hanketyöntekijöiden kanssa käymäni keskustelun pohjalta Vankimessuilla toiminnallisen projektin. Projekti-opinnäytteeni tarkoituksena on toteuttaa Informaatiopiste Vankimessuilla Vesitornin Puistossa 6.6.2019. Informaatiopisteessä on tarjolla tietoa neuropsykiatrisista häiriöistä, ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) sekä Aspergerin oireyhtymästä (Asperger syndrome), rikos -ja vankitaustaisille ihmisille ja kaikille messuille osallistuville. Tämän lisäksi projektityöni tavoitteena on lisätä Informaatiopisteessä Vankimessuille osallistuvien ihmisten tietoisuutta neuropsykiatrisista häiriöistä, niihin liittyvistä haasteista, ohjauksesta ja erityisesti voimavaroista ja vahvuuksista.

2 PROJEKTIN TEOREETTINEN TAUSTA

Keskeiset käsitteet: neuropsykiatrinen oireyhtymä, ADHD, Asperger, Vankimessut, stigman eli leimaantumisen vähentäminen, rikostaustainen, vankitaustainen, tuetusti tulevaisuuteen-hanke.

2.1 Neuropsykiatrinen oireyhtymä

Neuropsykiatrisiin oireyhtymiin kuuluvat mm. autismi, Aspergerin oireyhtymä, ADHD, ADD ja Tourette. Näihin oireyhtymiin liittyy usein erilaisia liitännäisoireita. (Huotari & Tamski, 2010, 87–96.) Minä olen rajannut Informaatiopisteessä esillä olevan materiaalin ja jaettavan tiedon ADHD:n ja Aspergerin oireyhtymään, perustuen hankkeen työntekijöiden kanssa käymääni keskusteluun 16.4.19.

2.2 ADHD

ADHD eli aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö on kehityksellinen neuropsykiatrinen häiriö, joka heikentää yksilön arjen toimintakykyä. ADHD:n keskeisinä oireina voidaan pitää tarkkaavuuden säätelyn vaikeutta, yliaktiivisuutta ja impulsiivisuutta. Oireet ilmenevät eri ikä -ja kehitysvaiheissa eri tavoin. Tämän lisäksi ympäristön häly tai muut ärsykkeet voivat vaikeuttaa vireystilan -ja tunteiden säätelyä sekä oman toiminnan ohjausta. Tarkkaavuuden säätelyn vaikeus hankaloittaa tarkkaavuuden kohdentamista, ylläpitämistä ja siirtämistä, mikä saattaa ilmentyä keskittymisvaikeuksina, häiriöherkkyytenä, yksityiskohtien huomioimattomuutena tai vaikka hajamielisyysnä, unohteluna tai ajatuksien vaelteluna. Virikkeen, joka pystyy pitämään tarkkavaisuutta yllä, pitää olla riittävän mielenkiintoinen, mutta jokin arkinen asia voi tuntua ihmisestä ylivoimaisen vaikealta. Tarkkaavuus saattaa riittävän mielenkiintoisen asiassa toimia myös todella hyvin, ja ihminen pystyy panostamaan kiinnostavaan asiaan pitkiä aikoja, hyvin intensiivisesti. Aktiivisuuden säätelyn vaikeudesta puhutaan, kun ihmisen on vaikea säätää aktiivisuuttaan tilanteeseen sopivaksi. Tämä voi näkyä levottomuutena, puheliaisuutena, naputteluna, jatkuvana liikehdintänä tai henkilön kokeman sisäisenä levottomuutena. Aktiivisuuden säätely voi toimia myös alivireästi, jolloin ihmisen vireystaso saattaa olla matala, asioiden aloittaminen ja aikaan saaminen voi olla hankalaa. Ali - ja ylivirittyneisyyttä voi olla ihmisellä samanaikaisesti. Impulsiivisuuteen taipuvainen ihminen toimii usein ennen kuin on ajatellut, jopa vaaratilanteita itselleen ja muille aiheuttaen. Impulsiivisuus saattaa näyttäytyä myös ärtyneisyytenä ja lyhytpinnaisuutena tai nopeasti vaihtuvina harrastuksina tai projekteina. Impulsiivisuus lisää usein riskialttiutta ja vaikeuksia ihmissuhteissa. (Berggren & Hämäläinen, 2018, 11 – 20.) ”Haasteistaan huolimatta ADHD-oireiset aikuiset ovat usein luovia ja kekseliäitä, herkkiä ja huolehtivaisia, viehättäviä ja rakastettavia sekä todella rehellisiä. Nämä ovat ominaisuuksia, jotka moni muukin haluaisi itselleen” (ADHD tutuksi, verkkosivu).

2.3 Asperger, Aspergerin oireyhtymä

Aspergerin oireyhtymä on autismin kaltainen tila, joka näkyy henkilön olemuksessa niin, että hänellä on vaikeuksia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, kielellisessä ja ei-

kielellisessä kommunikaatiossa sekä erikoisia, rajoittuneita ja toistuvia mielenkiinnon kohteita ja toimintoja (Kerola, Kujanpää & Timonen, 2009, 180.) Aspergerin oireyhtymä kuuluu Autismikirjoon. Autismikirjon häiriö on aivojen neurobiologinen kehityshäiriö, joka vaikuttaa siihen, miten ihminen viestii ja on vuorovaikutuksessa muiden kanssa, sekä siihen, miten hän aistii ja kokee ympäröivän maailman. Autismikirjoon liittyy paljon myös vahvuuksia, esimerkiksi hyvä yksityiskohtien havaitseminen ja keskittymiskyky erityisiin mielenkiinnon kohteisiin sekä hyvä oikeudentaju (Autismiliitto, [www-sivut 2019.](#))

2.4 Vankimessut ja stigman vähentäminen

Vankimessut järjestetään ensimmäistä kertaa Porissa ja niiden tavoitteena on tarjota tietoa rikostaustaisille ihmisille sekä heidän läheisilleen erilaisista palveluista joita voi käyttää rangaistuksen aikana tai sen jälkeen. Vankimessujen tavoitteena on myös vähentää ennakkoluuloja rikostaustaisia ihmisiä kohtaan sekä rangaistuksen mahdollisesti aiheuttamaa stigmaa. (Tuetusti tulevaisuuteen -hanke 16.4.2019.)

Stigmalla tarkoitetaan ei-toivottua sosiaalista leimautumista, joka aiheuttaa muun muassa häpeää, kärsimystä ja itsearvostuksen vähenemistä (Mielenterveystalo, [www sivu.](#)) Stigman vähentämisessä on olennaista oikean tiedon jakaminen ja koulutus sekä ihmisen kohtaaminen, taustasta riippumatta. Stigman vähentäminen ja ihmisten tasa-vertainen kohtaaminen taustasta riippumatta, ovat tärkeimmät tavoitteet myös Vankimessuilla. Informaatiopisteessäni kohtaan ihmiset tasa-arvoisesti ja jaan tarvittavaa sekä oikeaa tietoa neuropsykiatrisista häiriöistä (ADHD, Asperger) sekä korostan ADHD - ja Asperger-piirteitä omaavien henkilöiden vahvuuksia, mitkä usein unohtuvat ”vikaluetteloista” eli usein näkyvillä olevista moninaisista haasteista ja tunnetuista piirteistä.

Kriminologisen leimaamisteorian mukaan, stigmatisaatio eli leimaantuminen voi lisätä alttiutta uusintarikollisuuteen. Leimaamisen vaikutuksilla on kaksi mekanismia; sosiaalinen torjunta ja identiteetin muutos. Sosiaalisessa torjunnassa on kyse yksilön heikentyvästä kyvystä sitoutua laillisiin instituutioihin ja siten se voi vaikuttaa rikolli-

suutta lisäävästi. Identiteettimuutoksessa rikollisen saama leima saattaa vaikuttaa hänen itseymmärrykseensä ja toiminta voi muuttua itsensä toteuttavaksi ennusteeksi. Yksilön sosiaalinen asema, persoona ja kognitiivinen taso mm. voivat kuitenkin vaikuttaa leimaamisen teoriaan. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson, 2018, 188.) Kriminologia, Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa kirjassaan Kivivuori ym. nostavat, karrikoiden esiin ajatuksen, että ” *synnynnäistä rikollista ei ole, mutta me sen sijaan olemme kyllä kaikki synnynnäisiä leimaajia.*” (Kivivuori yms. 2018.) Ajatus oli minusta oivallinen ja pistää pohtimaan omaa kohtaamisen taitoa. Pystynkö kohtaamaan ihmiset ilman leimaamista?

2.5 Rikostaustainen ja vankitaustainen

Rikostaustainen henkilö on henkilö, joka on tehnyt rikoslaissa lainvastaiseksi ja rikokseksi määritellyn teon. Lainvastaisesti tekemiemme tekojen lukumäärä voi olla suurikin, jotka määritellään rikoksiksi. (Laine 2015, 41.) Vankitaustainen on henkilö, joka on saanut tuomion ehdottomana eli hän suorittaa ainakin osan tuomiosta vankilassa. Vankeusrangaistus tuomitaan joko määräaikaisena tai elinkautisena. (Rikosseuraamuslaitos www- sivut, 2019.)

2.6 Tuetusti tulevaisuuteen- hanke

Tuetusti tulevaisuuteen- hanke on suunnattu rikos – ja vankitaustaisille henkilöille ja painopiste on vankilasta vapautuvien vankien palveluverkoston kehittämisessä ja siten uusintarikollisuuden vähentämisessä. Tuetusti tulevaisuuteen hankkeen tavoitteena on uusintarikollisuuden vähentäminen, vankien parempi sopeutuminen ja kiinnittyminen yhteiskuntaan sekä heidän pääsemisensä palveluiden piiriin. Tuetusti tulevaisuuteen- hanke on Sininauha ry:n hallinnoima hanke, jossa toimii kolme hanketyöntekijää. Vastaava aluekoordinaattori ja aluekoordinaattori Porissa sekä yksi aluekoordinaattori, joka toimii pääasiassa Rauman Katulähetyksen tiloissa. Toimintaympäristö on koko Satakunta ja Satakunnan vankilat. (Hankekortti, www-sivut, 2019.) Yhteyshenkilönäni toimii hankkeesta vastaava, aluekoordinaattori Elina Peltonen.

Tuettu tulevaisuuteen- hankkeen työntekijät ovat Vankimessujen järjestelyistä vastaava hanke, joten työn tilaajana ja sidosryhmänä minulle tärkeä yhteistyö taho toiminnallisen opinnäytetyöni toteuttamisessa.

2.7 Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet

Kirjallisuushaun haasteeksi nousi se, ettei vastaavanlaista hoitotyöntutkimusta ollut löydettävissä. Googlehauilla löytyi uutisointia ja lehtijuttuja vanki – ja rikostaustaisille suunnatuista messutapahtumista, mutta niitä ei voi käyttää virallisina lähteinä. Laurean ammattikorkeakoulun artikkelijulkaisuista löysin artikkelin, mikä oli tehty vankitautaisille ihmisille suunnatuista messuista Helsingissä ”Siististi siviiliin”-hankkeena. Tietokantana käytössäni olivat Google Scholar, Pub Med, Samk Finna, Google ja Theseus. Hakusanoina adhd, asperger, crime, prison, adhd asperger crime, stigma, vanki, rikos, neuropsykiatrinen, stigma ja vankitautainen, rikostaustainen, neuropsyk*AND vankitaut* OR rikostaust*, rikostaustainen, vankimessu, rikostaustainen*, aikavälillä 2011–2019 (Liite 1.). Tapasin informaation 27.4.2019 Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjastossa kirjallisuushakuuni liittyen, varmistaen myös tällä tavoin hakujeni olevan oikein. Aiheeseen liittyvää tutkimusta ei ollut löydettävissä, mikä osoittaa tutkimuksen tarpeellisuuden esiin, mahdollista jatkotutkimuksen tarvetta pohdittaessa.

3 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyöni tarkoituksena on toteuttaa tietoutta ja ymmärrystä lisäävä Informaatiopiste ADHD:sta ja Aspergerin oireyhtymästä osana Vankimessuja. Informaatiopisteen tavoitteena on lisätä Vankimessuilla kävijöiden tietoisuutta neuropsykiatrisista häiriöistä, niihin liittyvistä haasteista, ohjauksesta ja erityisesti voimavaroista ja vahvuuksista. Vankimessut järjestetään 6.6.2020.

4 PROJEKTITYÖ MENETELMÄNÄ JA PROJEKTIN TOTEUTUSSUNNITELMA

Toteutan opinnäytetyöni projektina Porissa pidettävien Vankimessujen yhteydessä. Tuetusti tulevaisuuteen -hanke on projektin tilaaja ja minä vastaan Informaatiopisteelläni hankkeesta esiin nousseeseen tarpeeseen. Projektin etenemistä kuvataan elinkaarimallin mukaisesti.

Projekti toteutetaan käytössä olevia resurssien puitteissa ja tuloksia reflektoidaan säännöllisesti. (Kettunen, 2009, 15.) Informaatiopisteellä on tarjolla tietoa ADHD: sta ja Aspergerin oireyhtymästä, ohjeistusta miten oireisiin liittyvien haasteiden kanssa pärjää arjessa ja mistä apua voi hakea. Informaatiopisteellä haluan erityisesti nostaa esiin neuropsykiatrisesti oireilevien tai neuropsykiatrisella diagnoosilla olevien ihmisten positiiviset piirteet ja vahvuudet.

4.1 Vankimessujen kohderyhmän kuvaus

Vankimessut on suunnattu rikos -ja vankitaustaisille ihmisille, heidän omaisilleen, erilaisia palveluja tarjoaville ammattilaisille sekä muille asiasta kiinnostuneille. Tulen Vankimessuilla kohtamaan vanki -ja rikostaustaisia henkilöitä, joiden kohdalla on saatettu puhua aktiivisuuden ja tarkkavaisuuden häiriöistä, mutta diagnoosia ei ole koskaan tehty. Minulle aihealue on tärkeä oppimiskokemus käytännön työhöni, koska kohtaan työssäni sekä neuropsykiatrisia että rikos -ja vankitaustaisia ihmisiä. Tärkeä oma oppimiskokemus syntyy myös Informaatiopisteellä toteutuvissa kohtaamisissa rikos – ja vankitaustaisten ja asiasta kiinnostuneiden kanssa. Tasa-arvoinen kohtaaminen vähentää stigmaa, negatiivista leimautumista. Vanki – ja rikostaustaiset henkilöt ovat ihmisiä, joihin rikollisen leima on kohdistettu, heidät on määritelty rikollisiksi ja he ovat saaneet vankeusrangaistuksen rikoksistaan. Heillä on ”vangin leima otsassa”. Tästä leimasta johtuen, ihmiset eivät välttämättä hyväksy vankeja tasaveroisiksi kanssaan. Yleisimmin tämä johtaa siihen, että vangit etsivät vertaistukea muista rikollisen identiteetin omaavista. (Falk 2001, 312–314.)

4.2. Resurssit ja riskit

Hankin ja valmistan itse esillä olevan materiaalin projektiin ja olen itse paikalla Informaatiopisteellä Vankimessujen ajan klo 10 -14.00. Vaikka kyse on vain neljästä tunnista, jään pohtimaan, riitänkö ihan yksin ylläpitämään Informaatiopistettä. Tästä syystä olen käynyt 10.5.2019 keskustelun Porin psykososiaalisissa palveluissa toimivan koulutetun kokemusasiantuntijan kanssa työparinani toimimisesta Vankimessuilla. Kokemusasiantuntijalla on itsellään kokemus Aspergerista ja hän on koulutunut kokemustoimijaksi. Kokemusasiantuntija vahvistaisi myönteistä näkökulmaa erityisesti Aspergerin osalta ja olisi kanssani työparina Vankimessujen ajan. Porissa toimiville koulutetuille kokemusasiantuntijoille on määritelty palkkiot Porin perusturvalautakunnassa. Kokemusasiantuntija on lupautunut osallistumaan kanssani tapahtumaan, ns. sponsorina, oman oppimiskokemuksensa näkökulmasta. Tuetusti tulevaisuuteen -hankkeen toimistossa minulla on mahdollisuus tarvittavan materiaalin tulostamiseen ja kopiointiin sekä kannettavaan tietokoneeseen. Tuetusti tulevaisuuteen -hankkeen hanketyöntekijät ohjaavat myös ihmisiä Informaatiopisteelle. Hankkeen työntekijät ovat tarvittaessa tukena. Informaatiopisteessä esillä olevaa materiaalia varten tarvitsen pöydän, mikä minun tulee itse hankkia. Informaatiopisteeseen hankin lisäksi omakustanteisesti kaikille palautekyselyihin vastanneille makeisia kiitoksena vastaamisesta.

SWOT-analyysissä olen pohtinut projektiin liittyviä vahvuuksia, mahdollisuuksia, heikkouksia sekä mahdollisia uhkia, mitkä projektiin voivat vaikuttaa.

<p>SISÄISET VAHVUUDET:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oman osaamisen hyödyntäminen (neuropsykiatrisen valmentajan opinnot) - Kiinnostus aiheeseen ja oma motivaatio - Oppimisen kokemus Informaatiopisteessä kävijöille ja minulle 	<p>SISÄISET HEIKKOUEDET:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Henkilökohtaisen elämän haasteet: perheen, työn ja opintojen yhdistäminen - Aikataulussa pysyminen ja tarvittavan materiaalin valmistaminen ajallaan Informaatiopisteeseen
<p>ULKOISET MAHDOLLISUUDET:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tuetusti tulevaisuuteen hankkeen työntekijöiden osaaminen on käytettävissä - Materiaalinen apu (tulostus, kopiointi, kannettava tietokone) Informaatiopisteen toteuttamiseen - Opinnäyte on hyödynnettävissä jatkossa 	<p>ULKOISET UHAT:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ulkoilmassa oleva tapahtuma on säälle altis - Aikataulu on tiukka - Palkkatyöhöni liittyvät vaatimukset

Kuvio 1. SWOT-analyysi

4.2 Projektin vaiheistus, aikataulu ja rahoitussuunnitelma

Projektin suunnittelu alkoi Satakunnan ammattikorkeakoulussa tehdyn aihevalinnan jälkeen maaliskuun lopussa 2019. Opinnäytetyösopimus allekirjoitettiin 30.5.2019 (Liite1.) Ensimmäinen tapaaminen Tuetusti tulevaisuuteen - hankkeen työntekijöiden kanssa Porissa oli 16.4.2019. Tämän jälkeen olen kerännyt materiaalia ja kirjallisuutta opinnäytetyötäni ja Informaatiopistettä varten. Kirjaston informaatikon tapasin kirjallisuushakuuni liittyen 27.4.2019. Projektisuunnitelman tulen esittelemään 28.5.2019 pidettävässä seminaarissa Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Pidän oppimispäiväkirjaa koko projektin ajan ja arvioin omaa oppimistani ja projektin toteutumisen vaiheita koko prosessin ajan.

Informaatiopisteelläni esillä olevan kirjallisen materiaalin valmistaminen teettää minulla työtä, mutta valmistuu 5.6.2019 mennessä. Materiaaleihin (lähinnä kynät), kokemusasiantuntijalle tarjottavaan ruokaan ja palautekyselyyn vastanneille jaossa oleviin

makeisiin, olen laskenut maksimissaan 30 € budjetin. Budjetoitu raha riittää kattamaan syntyvät kustannukset. Kustannuksien näen kuuluvan osaksi opintojani, joten huolehdin niistä itse. Esillä olevan materiaalin tulostan Tuetusti tulevaisuuteen – hankkeen toimistolla, joten niistä minulle ei synny kustannuksia. Aikataulu ei ole mahdollistanut lisäsponsorien hankkimista, vaikka opintoryhmässäni esitetty ajatus olisi käyttökelpoinen. Pöytätasoksi kelpuutin kevyesti liikuteltavan terassipöydän mikä minulla oli otettavissa käyttöön kotoani.

4.3 Projektin arviointisuunnitelma

Tulen projektiin liittyen keräämään vapaaehtoista palautetta lyhyen kohtaamiskyselyn / palautekyselyn (Liite 2.) muodossa, informaatiopisteellä käyneiltä henkilöiltä. Tämän lisäksi käytän menetelmänä kohtaamieni ihmisten ja ympäristön havainnointia, mikä sopii hyvin projektityyliseen opinnäytetyöhön. Kerään saadun palautteen ja havaintoni loppuarvioinnin tueksi. Pysin havainnoimaan yleisesti ilmapiiriä ja ihmisten asenteita Informaatiopisteessä. Osallistuvassa havainnoinnissa, havainnoitsijan tehtävänä on olla aktiivisesti mukana kohderyhmän kanssa, koska sosiaaliset vuorovaikutustilanteet ovat tärkeä osa aineistonkeruuta. On mahdollista myös määritellä erilaisia osallistumisen asteita osallistumattomuudesta täydelliseen osallistumiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82.) Havainnointi sopii menetelmänä hyvin toiminnalliseen opinnäytetyöhöni, koska palautekysely ei mielestäni yksin olisi riittänyt antamaan minulle tarpeellista tietoa Informaatiopisteen toteutumisesta, arvioinnin näkökulmasta.

5 PROJEKTIN TOTEUTUS 6.6.2019 VANKIMESSUILLA

Projekti alkaa ideointivaiheella, johon sisältyy tarpeen tunnistaminen ja suunnittelu- ja aloittamisvaihe. Seuraavaksi projektissa on kokeilu – ja toteuttamisvaihe, johon liittyvät toteutuksen hallinta ja projektin ohjaaminen sekä osaamisvaatimusten varmistaminen. Kolmantena vaiheena on päättämisen vaihe, vaikuttavuuden arviointi ja viimeisenä käyttöönotto vaihe sekä jalkauttaminen. (Ruuska 2008, 37–40.)

Vankimessujen ajankohtaan osunut sää oli hyvä, mikä antoi ulkoilmatapahtumalle oivalliset puitteet ja vaati kiinnittämään huomiota erityisesti riittävään nesteytykseen. Päiväni alkoi Vankimessujen-toimijapassilla varustautumalla ja sellaisen olin hankkinut myös kanssani osallistuvalla kokemusasiantuntijalle. Tämän lisäksi pukeuduimme hankkimiini t-paitoihin, toimijoiden huomiopaitoihin (kuva 2.), jotta olisimme yhtenäinen, helposti erottuva Informaatiopisteen toimijatiimi. Minun päälläni olleeseen T-paitaan kirjoitimme, miltä voisi tuntua ja mitä hankaluuksia voi olla, kun neuropsykiatrisia piirteitä ei ole tunnistettu ”Oiremöykky”. Kokemusasiantuntijan T-paitaan taas kirjoitimme vahvuuksia ja positiivisia asioita, kun on saanut oikeaa tietoa erityisyydestään ” Ehjä ADD/Asperger”. Halusimme myös t-paidoilla herättää ihmisten kiinnostusta ja ajatuksia.

Toimija-passia varten oli etukäteen kerätty Tuetusti tulevaisuuteen hankkeen työntekijöiden toimesta henkilöluettelo paikalle saapuvista messuesittelijöistä. Turvallisuus oli huomioitu tarkkaan jo etukäteen ja tämä oli ollut yksi edellytys Vankimessujen järjestämiseen, koska paikalle saapui myös sillä hetkellä rikostuomiotaan suorittavia henkilöitä. Vesitornin puisto on normaalisti kaikille avoin tila, puistoalue, mutta Vankimessujen ajaksi oli järjestyksenvalvontaa järjestetty sisääntuloille ja koko alueelle vartiointiliikkeen (Securitas) toimesta.

Pöytä sijoitettiin lähelle Tuetusti tulevaisuuteen hankkeen piknik-alueetta, minkä läheisyydessä oli päivän aikana erilaista ohjelmaa mm. kivien maalausta ja Vankiteatterin esitys. Sijainnin valintaan vaikutti Tuetusti tulevaisuuteen – hankkeen ja minun tekemä yhteistyö toiminnallisen opinnäytetyöni osalta, ja ison puun tarjoama suoja paah-teisen auringon alla. Tunnelma messualueella oli jo ennen messujen alkua rento. Yhdessä kokemustoimijan kanssa laitoimme pöydän kuntoon, mihin sijoitin valmistelemaani kirjallista materiaalia ADHD – ja Asperger-piirteistä ja niihin liittyvistä vahvuuksista (Liite 5.), informaatiota oman toiminnan ohjauksesta (Liite 4.), palautekyselyitä paperiversiona, kannettavan tietokoneen verkossa annettavaan palautteeseen sekä pöydän ääreen pysähtyneille tikkukaramellit kiitoksena kiinnostuksesta ja palautteesta. Makeisten tarjoaminen toimi myös houkuttimena, Informaatiopisteen ääreen pysähtymiselle.

Informaatiopisteellä kävijöitä oli useampi kymmenen, arvioni mukaan jopa 60 -70 henkilöä, mutta tarkempi määrä jäi arvailujen varaan. Ihmiset olivat kiinnostuneita aiheesta, mutta läheskään kaikkien kanssa emme kokemusasiantuntijan kanssa ehtineet syvällisempiin keskusteluihin. Ihmisten kiinnostus aiheeseen yllätti minut. Keskusteluissa esiin nousi esiin se, että monella oli jokin omakohtainen kokemus asiasta joko itsensä tai läheisensä kautta. Toiveita keskusteluissa nousi esiin mm. siitä, että neuropsykologisiin tutkimuksiin olisi päästävää nopeammin ja neuropsykiatriset piirteet tulisi tunnistaa varhaisemmassa vaiheessa. Yksi henkilö kertoi puolisonsa olevan suorittamassa vankeustuomiota ja esitti toiveenaan, että puolisolle tarjottaisiin jo tuomion suorittamisen aikana mahdollisuus ADHD-tutkimuksiin, koska ” *tutkimukset jääneet vähän aina kesken siviilissä, kun jotain päihteen käyttöä ollut.* ” Eräs paikalla pariinkin kertaan käynyt henkilö kertoi, että elämä on ollut monella tavalla vaikeaa, niin kotona kuin koulussa ja elämä ajautunut ” *vähän sivuraitelle* ”. Päihteidenkäyttö oli alkanut jo 13-vuotiaana, mutta nyt hänellä oli toiveena kuivilla pysyminen eli päihteettömyyteen pyrkiminen. Tämä henkilö kertoi, että ei ole kokenut itseään millään tavalla sopivaksi mihinkään, mutta oli kuullut ADHD:sta, mistä voisi itsensä tunnistaa. Teimme mm. lyhyen ADHD-piirrekartoituksen, ja kävimme läpi erityisesti tällä hetkellä hänen toiminnanohjaustaan vaikeuttavia asioita ja elämäntilanteita. Kohtaamisemme oli vuorovaikutuksellinen ja avoin. Muutamat ihmiset kertoivat kouluaikoina itse kokeneensa tai kuulleensa kiusaamistilanteissa käytetyn nimittelynä ADHD:ta ja autismia, esim. ” *oletko sä joku... autisti tai joku...idiootti ADHD.* ” Näihin diagnooseihin saatetaan liittää usein negatiivinen leima, ikään kuin eri tavoin toimiva ihminen olisi muita huonompi, tyhmempi tms. Erityisesti tästäkin syystä vahvuuksien ja oikean tiedon välittäminen ovat tarpeen.

Olimme yhdessä kokemustoimijan ja työpaikallani toimivan toimintaterapeutin kanssa valmistelleet ADHD – ja Asperger piirteillä olevien henkilöiden vahvuustaulun (kuva 1.), missä mainittiin nimeltä useita kuuluisia henkilöitä, joilla on diagnosoitu ADHD tai Asperger, tai heillä epäillään olleen neuropsykiatrisia piirteitä, ilman diagnoosia. Vahvuustaulussa on myös kerrottu useita vahvuuksia, jotka liittyvät ADHD – ja Asperger-piirteillä oleviin ihmisiin esim. tarkkavaisuus, idearikkaus, oikeudenmukaisuus, rehellisyys, luovuus, keskittymiskyky, tunnollisuus ja tunteikkaus. Informaatiopisteessä olikin tavoitteena korostaa neuropsykiatrisiin piirteisiin liittyviä vahvuuksia, jotka usein jäävät huomioimatta. ADHD – ja Asperger-ihmisten liittyvät diagnoosin

Kuva 2. Toimijoiden huomiopaidat

5.1 Palautekyselyn tulokset ja kohtaamisen havainnointi

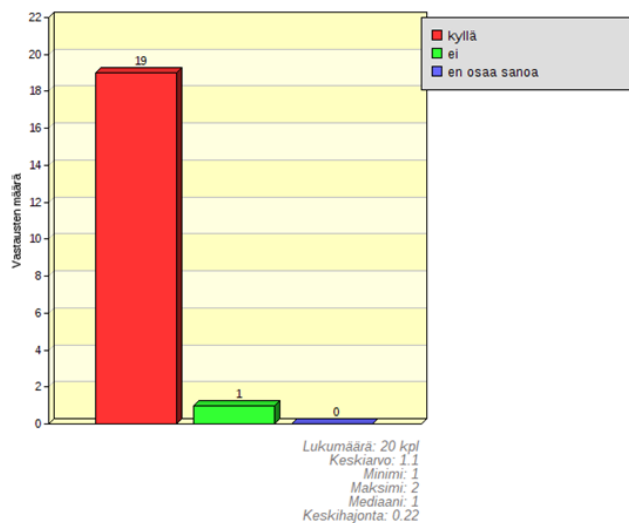
Palautetta oli mahdollista antaa sekä kyselylomakkeella, että tietokoneella olleen kyselypohjan kautta (Liite 3.). Tietokoneen kautta sain 20 palautevastausta, paperiseen palautekyselylomakkeeseen ei vastannut kukaan. Vapaata palautetta oli antanut viisi palautekyselyyn vastannutta henkilöä. Suoraa sanallista palautetta saimme jonkin verran informaatiopisteellä käyneiltä ihmisiltä, joiden kanssa ehdimme keskustelemaan enemmän.

Suljettuja palautekysymyksiä oli neljä, ja tämän lisäksi oli mahdollisuus antaa vapaata palautetta. Vastausvaihtoehdot suljetuille palautekysymyksille olivat kyllä, ei, en osaa sanoa.

Kysyttäessä vastasiko Informaatiopisteeltä saatu tieto tarpeitasi (Kuvio 2.) Vastajista suurin osa (n=19) henkilöä koki tiedon vastanneen heidän tarpeitaan. Yksi vastaajista koki, ettei tieto vastannut hänen tarpeitaan (Kuvio 1).

Vastasiko Informaatiopisteeltä saatu tieto tarpeitasi?

Vastausten absoluuttinen jakauma

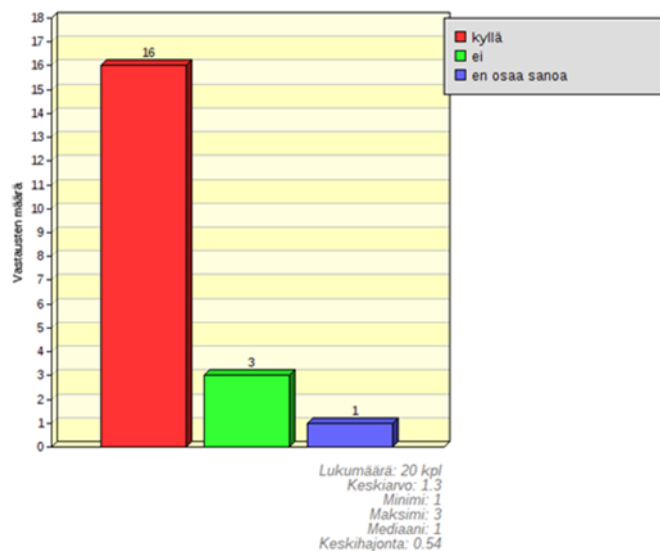
Kuvio 2. Informaatiopisteeltä saatu tieto

Kysyttäessä saiko jotain uutta näkökulmaa/ tietoa ADHD:stä (Kuvio 3.)

Vastaajista 16 henkilöä koki saaneensa uutta näkökulmaa/ tietoa ADHD:sta. Yksi vastaajista koki, ettei uutta näkökulmaa/tietoa saanut ja yksi ei osannut sanoa.

Saitko jotain uutta näkökulmaa/ tietoa ADHD:sta?

Vastausten absoluuttinen jakauma

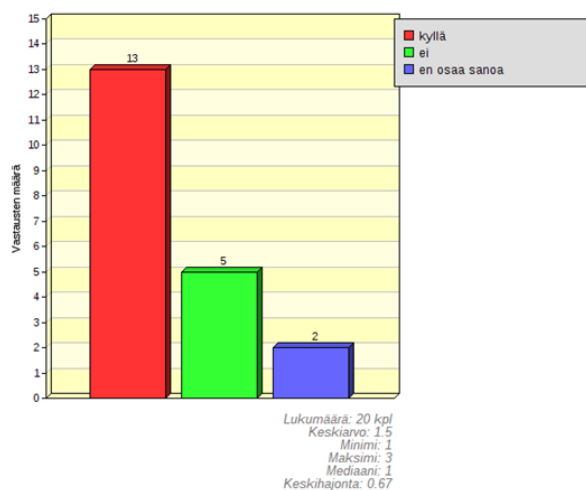

Kuvio 3. Uusi tieto ADHD:stä

Kysyttäessä saitko jotain uutta näkökulmaa/ tietoa Aspergerin oireyhtymään liittyen (Kuvio 4.) kaksikolmasosaa (n=13) vastaajista koki saaneensa jotain uutta näkökulmaa/ tietoa Aspergerin oireyhtymään liittyen. Neljäsosa (n=5) koki, ettei ollut saanut uutta tietoa, kaksi henkilöä ei osannut sanoa.

Saitko jotain uutta näkökulmaa/ tietoa Aspergerin oireyhtymään liittyen?

Vastausten absoluuttinen jakauma

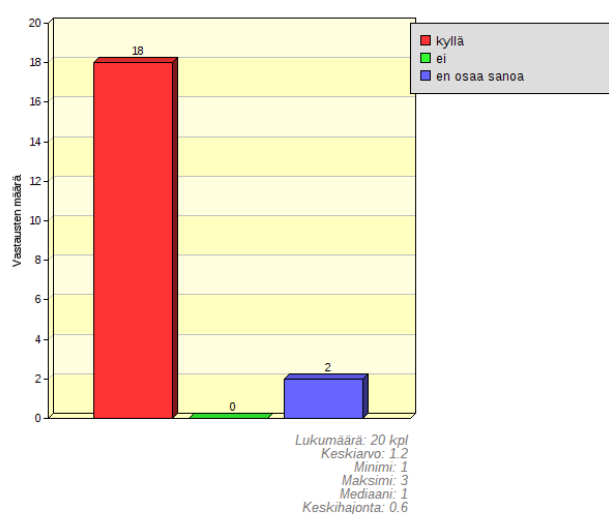

Kuvio 4. Uusi tieto Aspergerin oireyhtymästä

Kysyttäessä koetko, että annetusta informaatiosta on sinulle hyötyä jatkossa. (Kuvio 5.) vastaajista suurin osa (n=18) henkilö koki hyötyvänsä annetusta informaatiosta jatkossa, kaksi henkilöä ei osannut sanoa onko annetusta informaatiosta hyötyä jatkossa.

Koetko, että annetusta informaatiosta on sinulle hyötyä jatkossa?

Vastausten absoluuttinen jakauma

Kuvio 5. Informaation hyöty

Vapaalle palautteelle oli varattu vastaustila kyselyn loppuun. Vapaata palautetta oli antanut 5 henkilöä. Keskeiseksi nousivat pohdinta sekä positiivinen tieto. Seuraavassa esimerkkejä.

”Kiva piste. pohdiskelevaa keskustelua.”, ”Ihanaa”

”Innostavasti, selkeästi ja positiivisesti kerrottua tietoa”

”On tärkeää saada ajankohtaisia tietoja, joiden avulla kohtaaminen onnistuu parhaiten.”

”Positiivisen puolen esiin nostaminen on ehdottoman hyvä ja äärimmäisen tärkeä asia! Vaikka diagnoosit annetaankin negatiivisista syistä, näitä erityispiirteitä omaavilla ihmisillä on paljon muutakin kuin ne negatiiviset puolet. Positiiviset puolet voivat olla parhaimmillaan oikea supervoima! <3”

Ihmiset olivat kiinnostuneita ja ilmapiiri oli havaintojeni mukaan positiivinen ja iloinen sekä Informaatiopisteen aiheesta kiinnostunut. Moni henkilö, joka Informaatiopisteessä pysähtyi, ei halunnut vastata palautekyselyyn. Sanallisesti myönteistä palautetta annettiin kuitenkin useita kertoja. Erityisesti siitä, että Informaatiopisteen antama näkökulma ADHD:sta ja Aspergerin oireyhtymästä ei ollut ongelmakeskeinen, vaan myönteinen sekä ratkaisukeskeinen. Ihmisten olemus viesti rentoutta ja kohtaamiset olivat helppoja. Kokemusasiantuntijan läsnäolo koettiin hyvänä ja moni paikalla pysähtynyt halusi keskustella erityisesti kokemusasiantuntijan kanssa ja kuulla hänen näkemyksiään. Minun mielestäni neuropsykiatriset piirteet pitäisi nähdä erikoislahjoina, joita meille kaikille ei ole annettu.

Vankimessuilla vallitsi havaintojeni mukaan vahva yhteisöllisyyden ja yhteisen asian äärellä olemisen henki. Kävijöiden määrä oli runsaslukuinen ja innostuneisuus oli tarttuvaa. Eri toimijoita oli useita esittelemässä palveluita ja toimintaansa. Rikosseuraamusviraston jakamat ”RISE” ämpärit taisivat löytää paikan monessa kodissa. Vankimessuilla esiintyneen Vankiteatterin esitys päiväkotikäisille oli valloittava ja onneksi sijainniltaan lähellä Informaatiopistettäni, josta en päivän aikana pystynyt juurikaan poistumaan runsaan kävijämäärän vuoksi.

6 PROJEKTIN ARVIOINTI

Projektin tarkoituksena oli toteuttaa Informaatiopiste ADHD:sta ja Aspergerin oireyhtymästä Porissa 4.6.2019 järjestetyillä Vankimessuilla. Informaatiopiste toteutui ajallaan ja sovitusti, olemassa olevien resurssien ja aikataulun puitteissa. Projektiani arvioin koko projektin ajan. Toiminnallinen projektini Vankimessuilla toteutui ajallaan, mutta kirjallinen opinnäytetyöni, loppuraportti venyi kohtuuttoman kauan, alun perin suunnitellusta valmistumisesta. Olin asettanut tavoitteekseni kirjoittaa loppuraporttini valmiiksi lokakuuhun 2019 mennessä, mutta se ei toteutunut.

Palautekyselystä annettu palaute oli myönteistä ja niiden perusteella voi sanoa, että annetulle tiedolle oli tarvetta, 19 vastaajaa vastasi kyllä. Palautekyselystä nousi esiin myös se, että ADHD:sta (15 kyllä vastausta) ja Aspergerin oireyhtymästä (13 kyllä vastausta) uutta näkökulmaa koki saaneensa noin kolmeneljäsosaa vastaajista. Palautekyselyyn vastanneista 18 koki hyötyvänsä annetusta informaatiosta jatkossa. Havaintoni tukivat palautekyselyssä annettuja vastauksia. Olin asettanut yhdeksi tärkeäksi tavoitteekseni myös ihmisten tasa-arvoisen kohtaamisen ilman leimaamista, minkä koen toteutuneen hyvin. Kohtaamisen merkitys oli itselleni erityisen tärkeä, koska pystyin mielestäni jakamaan uudenlaista näkökulmaa neuropsykiatriisiin piirteisiin erityisesti silloin, kun olin vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Jakamani tieto ADHD:sta ja Aspergerista sekä neuropsykiatristen henkilöiden vahvuuksien esiin nostaminen toteutui Informaatiopisteellä. Informaatiopisteen toteuttaminen vahvisti myös minun omaa oppimistani ja antoi minulle uusia näkökulmia omaan työhöni jatkossa.

Alkuoletuksena minulla oli toiminnallista projektiani suunnitellessa, että tulisin kohtaamaan erityisesti rikos – ja vankitaustaisia henkilöitä ja heidän kanssaan työskenteleviä henkilöitä, joille saisin Informaatiopisteellä tarjota ADHD:sta ja Aspergerin oireyhtymästä juuri heidän tarvitsemaansa tietoa ja ehkä ohjata heitä tarvittaviin palveluihin ja osaltani vahvistamaan myös myönteistä asennetta neuropsykiatrisia ihmisiä kohtaan. Oletukseni jää minulle arvoitukseksi, koska kohtasin ihmisiä, ilman tarkempaa tietoa heidän taustastaan, lähtökohdistaan tai elämästään.

Informaatiopisteen toivon edistäneen myönteisen asenteen vahvistumista ja ymmärrystä neuropsykiatrisista piirteistä, erityisesti ADHD:sta ja Aspergerista. Samalla toivon vahvistaneeni, yhdessä neuropsykiatrisen kokemusasiantuntijan kanssa, arvoneutraalimpaa yhteiskuntaa ja ihmisten kohtaamista sekä erilaisuuden hyväksymistä myös vanki – ja rikostaustaisiin ihmisiin liittyen.

Vastaavanlaisen toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamiseen olisi hyvä olla enemmän aikaa käytettävissä, kuin minulla nyt oli, erityisesti projektin toteuttamisen suunnitteluun. Kokemusasiantuntijan osallistuminen työparinani Informaatiopisteellä oli minulle todella tärkeä apu. Kokemusasiantuntija hän mielestäni lisää painoarvoa Informaatiopisteellä jaettuun tietoon ja ajatuksiin. Informaatiopiste oli vaatimaton ja resurssit rajalliset, mutta kokemuksena minulle ja kokemusasiantuntijalle hyvin merkityksellinen. Kokemusasiantuntijan kanssa kävimme loppukeskustelun, projektin toteutumisesta. Kokemusasiantuntija kertoi saaneensa runsaasti myönteistä palautetta. Hänen tekemänsä havainnot olivat hyvin samankaltaisia kuin minun tekemäni havainnot.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus liittyi isompaan kokonaisuuteen eli Vankimessuihin. Vankimessut saivat paljon myönteistä huomiota paikallisissa julkaisuissa sekä maakunnan televisiossa esitetyssä uutisoinnissa. Tapahtuma huomioitiin myös valtakunnallisesti, Tuetusti tulevaisuuteen-hankkeen saamista positiivisissa palautteissa tapahtuman jälkeen. Vankimessujen päättymisen jälkeen on varmasti tehty päätös, että myös seuraavana vuonna järjestetään Porissa Vankimessut. Vankimessuille nähtiin tarve ja onnistunut ensimmäinen kerta, antoi varmasti uutta intoa tuleviin suunnitelmiin ja mahdollisten esiinnousseiden karikoiden välttämiseen seuraavalla kerralla. Vankimessut onnistuivat hyvin ja näen niiden jatkolle olevan selkä tarve.

Informaatiopisteeni Vankimessuilla oli vain murto-osa kokonaisuudesta, mutta sain olla mukana rakentamassa jotain ainutlaatuista tapahtumaa. Seuraavien Vankimessujen osalta toivon oppilaitosyhteistyön jatkuvan, ja alkavan jo aikaisemmin, kuin minun

kohdallani oli mahdollista. Toivoisin myös useamman hoito – ja sosiaalityön opiskelijan innostuvan Vankimessuista opinnäytetyön aiheena, koska myös hoito – ja sosiaalityön ammattilainen tulee kohtaamaan ihmisiä eri elämäntilanteissa, tulevasta työpaikastaan riippumatta. Vankimessuilta olisi jo messujen yhteydessä voitu kerätä esimerkiksi kävijöiltä palautetta ja toiveita tapahtumaan liittyen ja jatkotoiveita Vankimessujen tulevaisuuden suhteen. Opinnäytetyön olisi voinut toteuttaa myös erilaisin menetelmin, kuin minä toteutin, mahdollisuuksia on mielestäni runsaasti. Mielenkiintoista olisi tutkia, mitä ajatuksia sekä tunteita heräsi esimerkiksi Vankiteatterissa esiintyneissä henkilöissä, peilaten heidän kokemuksiaan Vankimessuihin ja niiden tarpeellisuuteen.

Paikan valinta Vankimessuille oli mielestäni erinomainen, koska Vesitornin puisto on Porissa tunnettu paikka niin hyvässä kuin ”pahassa”. Vesitornin puiston läpi saatetaan kulkea vaikkapa Sinisuojaan, asunnottomien ensisuojaan, mikä sijaitsee samassa rakennuksessa, kuin Sininauha. Sininauha taas hallinnoi Tuetusti tulevaisuuteen – hanketta, ja on ollut osaltaan rakentamassa Vankimessuja. Myös nuorisosaattaa viihtyä Vesitornin puistossa ilta-aikaan ja päivällä taas lapsiperheet voivat käyttää leikkipuistoa ja vehreää Vesitornipuistoa omaksi ilokseen.

Lopuksi haluan jakaa runon, joka tuli minua vastaan googlessa hakusanalla ”voimaannuttava.” Runo puhutteli minua todella paljon. Pyysin luvan sen julkaisemiseen runon kirjoittaneelta, Tomi Parkkiselta, Facebook sivujen kautta, missä hänellä on oma runosivusto.

*”Ihmistä ei tulisi koskaan
arvioida sen mukaan
mitä hän on tehnyt
tai jättänyt tekemättä
vaan sen
kuinka paljon rohkeutta
hän on valmis käyttämään
unelmiensa toteuttamiseen
juuri tänä päivänä.”*

Tomi Parkkinen, 2015

8 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Pyrin opinnäytetyössäni noudattamaan ammattikorkeakouluille asetettuja yhteisiä opinnäytetyön tekemiseen ja tutkimukseen liittyviä eettisiä suosituksia. Suositusten tavoitteena on yhtenäistää ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöprosessia, edistää hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä ja omalta osaltaan kohentaa opinnäytetöiden laatua. (Arene 2018, www sivu). Etiikka tarkoittaa ihmisarvojen kunnioittamista, hyvän tekemistä ja pahan välttämistä ja ihmisen oikeudenmukaista kohtelua (Leino-Kilpi & Välimäki 2009, 30). Jokainen ihminen on arvokas ja jokaisella ihmisellä on arvokas elämä. Riippumatta ihmisen mielipiteistä tai arvoista, jokainen ihminen tarvitsee henkilökohtaisen kunnioituksen, arvostuksen sekä ystävällisen ja inhimillisen kohtelun. (Rautava-Nurmi ym. 2015, 20–21.) Toiminnallisessa projektissani olin toteuttamassa osaltani Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen stigmavaapaata kohtaamista Vankimessuilla, mikä vaati minulta omien eettisten lähtökohtieni ja oman arvomaailmaani pohdintaa.

Kaikille tutkimukseen osallistuvilla on taattava anonymiteetti eli yksityisyyden suoja, olipa kyseessä henkilö tai organisaatio. Anonymiteetin suojaaminen on yksi tutkimusetiikkaan liittyvä peruste. Tutkittava voi valita myös toisin, mutta tutkija ei voi sitä itse päättää. Anonymiteetin suojalla tavoitellaan tutkijan vapautta, rohkaistaan tutkittavaa ja samalla se suojaa myös mahdollisesti tutkimussopimuksen ulkopuolisia henkilöitä. Anonymiteettiä voidaan pyrkiä suojaamaan monin eri tavoin, esim. tutkittavilla on annettu tutkimusnumerot tai tutkittavaa kohdetta kuvataan yleisellä tasolla, ilman että se on yhdistettävissä tiettyyn henkilöön tai organisaatioon. Edellinen on tärkeää, esimerkiksi silloin, kun on pystyttävä kuvaamaan tutkimukseen liittyvää toimintaympäristöä osana tutkimusta. (Mäkinen 2006, 114–115.) Informaatiopisteellä keräämäni palaute annettiin anonymisti. Palautteen sai jättää tietokoneella olevan ohjelman kautta tai paperisena versiona. Palautteen antaja oli tietoinen, että kerään annetun palautteen ja hyödynnän sitä toiminnallisen opinnäytetyöni loppuarvioinnissa. Annetut palautteet hävitän asianmukaisesti projektin päättämisen jälkeen, eikä mitään henkilön tunnistamiseen viittaavaa tietoa tulla dokumentoimaan.

Opinnäytetyöstä on tehty kirjallinen opinnäytetyösopimus opinnäytetyön tilaajan Tuustusti tulevaisuuteen -hankkeen, vastaavan hanketohtorin Elina Peltosen, Satakunnan ammattikorkeakoulun ja minun välilläni ennen toiminnallisen projektin toteuttamista. (Liite 2.)

“*Plagioinnilla* tarkoitetaan tieteellistä (taiteellista) varkautta; toisen tekijän ideoiden, tutkimustulosten tai sanamuodon esittämistä ikään kuin omana.” (Hirsjärvi ym. 1997, 110.) Plagioinnin lisäksi voidaan tutkimustyössä toimia vilpillisesti varastaen aiempaa tietoa, tutkimustuloksia vääristellään tai tuloksia jopa voidaan keksiä. Lähdeviittausten käyttäminen väärin on hyvin yleistä, vaikka tarkoitus ei olisi toimia vilpillisesti. Opinnäytetyötä edeltäen on opiskelija oppinut paljon omaan alaan liittyviä asioita ja asiat muuttuvat osaksi perusosaamista. Tällöin voi olla vaikea muistaa, mihin olemassa oleva tieto perustuu ja oikean lähdeviitteen löytäminen voi olla vaikeaa. (Hirsjärvi ym. 1997, 111.) Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus pitää näkyä kokonaisvaltaisesti koko opinnäytetyöprosessin ajan. Opinnäytetyön aiheenvalinta ja siihen liittyvien lähteiden käyttö, on jo eettinen kannanotto, ja se jatkuu tutkimustulosten analysointivaiheeseen saakka. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 26.) Pyrkimykseni on ollut välttää plagiointia ja viitata lähteisiin, kuten hyvään opinnäytetyöhön kuuluu.

LÄHTEET

- Berggren, K., Hämäläinen, J. (toim.) 2018. ADHD-käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Falk, Gerhard 2001. Stigma. New York: Prometheus Books, 312-314.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huotari, A. & Tamski E-L. 2010. Tammenterhon tarinoita: Kirja valmennuksesta. Mikkeli: Eeva-Liisa Tamski: omakustanne.
- Laine, M. 2015. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Dukatava, Riika.
- Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. 2009. Etiikka hoitotyössä. Turku: WSOY.
- Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. 2. Painos. Helsinki: WSOY Pro Oy.
- Kivivuori, J., Aaltonen M., Näsi, M., Suonpää K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia, rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Gaudeamus Oy ja tekijät.
- Noppiari, E. 2006. Leiman antajat ja kantajat. Teoksessa Helminen, J. (toim.). Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveystyö monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kerola K., Kujanpää, S., Timonen, T. 2009. Autismikirjo ja kuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Leppämäki S., 2017. ADHD: n yhteys rikollisuuteen. Käypähoitosuositus. Viitattu 27.4.19
- Ruuska, K. 2008. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy
- Rautava-Nurmi, H., Westergård, A., Henttonen, T., Ojala, M. & Vuorinen, S. 2015. Hoitotyön taidot ja toiminnot. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus- ja sisältöanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Verkkosivut:
- Arene verkkosivut. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 2019. Viitattu 18.5.2019.
- ADHD tutuksi verkkosivut 2019. Viitattu 18.8.2019 <https://adhdutuksi.fi/>
- Hanketuloskortti verkkosivut. 2019. Viitattu 28.4.2019. <http://www.hanketuloskortti.fi/hanketuloskortti/tuetusti-tulevaisuuteen>
- Porin Sininauha verkkosivut. 2019. Viitattu 27.4.2019. <http://www.porinsininauha.fi/>

Rikosseuraamuslaitos verkkosivut. 2019. Viitattu 26.4.2019. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html>

tietokanta	hakusanat ja hakutyyppi	tulokset	hyväksytyt
Google Scholar	adhd asperger crime prison adhd asperger crime stigma ja vanki, rikos, neuropsykiatrinen stigma ja vankitaustainen ja rikostaustainen Aikaväli 2011 -2019	1560 2380 2 8	0 0 0 1
PubMed	neuropsychiatric disorder AND ADHD AND ASD (Autism spectrum disorder) stigma free* Aikaväli 2011 -2019	5 26	0 0
Samk Finna	Kaikki osumat: neuropsyk*AND vanki- taus* OR rikostaus*	13	1
Google	rikostaustainen vankimessu	217	1
Theseus	rikostaustainen*	28	2

Taulukko 1. Hakutulokset tietokannoista

Tekijä(t), vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Kohderyhmä	Käytetyt mit- tarit / aineiston keruu	Keskeiset tu- lokset
1. Janika Lindström & Kristiina Kuparinen (toim.), 2016, Laurea julkaisut	Siististi siviiliin – messut, kuntouttava sosiaalityö	Rikostaustaiset, kriminaalihuollon tukisäätiö, siviilit	Palautekysely	Messut nähtiin hyödyllisenä ja jatkoa pohditaan
2. Korhonen Sara-Sofia, 2019	Neuropsykiatrisen vanhemman arjen	Neuropsykiatriset (nuoret) vanhemmat	Aivoriihityöskentelyä dialogisessa vuorovaikutuksessa	Henkilökunnan ja asiakkaan yhteisymmärryksen

	haasteiden kartoitus		sekä asiakkaiden että yksikön johtajan kanssa, kartoitust lomake	sekä asiakkaan itseymmärryksen lisääntyminen.
3. El Fellah, Taira, 2018	Ruoanlaittopajatoiminta rikostaustaisten sosiaalisten taitojen ja arjenhallinnan vahvistajana	Rikostaustaiset - henkilöt	Ruoanlaittopajat, havainnointi, palautekysely	Arjenhallinta lisääntyi, sosiaalinen vuorovaikutus lisääntyi ja vahvistui
4. Sokura, Sanni & Teeriniemi, Miia, 2017	Asiakkaiden ja ammattilaisten kokemuksia KRIS Etelä-Suomi ry:n toiminnasta	KRIS Etelä-Suomen työntekijöiden ja ammattilaisten kokemuksia yhteistyöstä ja kokemuksia päihteettömästä ja rikoksettomasta toiminnasta vertaistuen näkökulmasta	Tutkimus-haastattelu	Merkittävää tietoa KRIS Etelä-Suomi ry:n toiminnasta ja vertaistukitoiminnasta päihteettömän ja rikoksettoman elämäntavan tukemisessa haastateltavien kokemuksiin perustuen.

SAMK / Sopimus opinnäytetyön tekemisestä

Opinnäytetyön tekijä: Tarja Siltaniemi	
Opiskelijanumero: 1800885	Aloituserhmä: AV18HY
Koulutusohjelma: Hoitotyön suuntautumisala	
Opinnäytetyötä ohjaavan opettajan nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Erja Hannula, erja.hannula@samk.fi , puhelinnumero 0447109815 Satakunnankatu 23, 28130 Pori	
Toimeksiantaja, yhteyshenkilön nimi, sähköposti, puhelinnumero, osoite ja y-tunnus : Elina Peltonen, Tuetusti tulevaisuuteen hanke, e.peltonen@porinsininauha.fi, puhelinnumero 0503309571 Liisankatu 11, 28100 Pori Hanketta hallinnoi Porin Sininauha ry, Muistokatu 18, 28130 Pori, puhelinnumero 0407205825 y-tunnus: 02250424	
Opinnäytetyön nimi: Vesitorin Puiston Vankimessut, Informaatiopiste ADHD:sta ja Aspergerin oireyhtymästä	
Työn etenemisaikataulu: Toiminnallinen projekti 6.6.2019, valmis raportti 30.9.2019 mennessä Sopimus perustuu hyväksytyyn tutkimus-/projektisuunnitelmaan.	
Tätä sopimusta koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti neuvottelemalla osapuolten kesken. Mikäli asiasta ei päästä sopimukseen, erimielisyydet ratkaistaan Satakunnan käräjäoikeudessa. Tätä sopimusta on laadittu 4 kappaletta, yksi kullekin osapuolelle.	
Olemme lukeneet sopimusehdot (sivu 2) ja hyväksymme ne.	
Päiväys: 30.05.2019	
Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus, nimike ja nimen selvennys: <u>Elina Peltonen</u> Elina Peltonen (3. kesäkuuta 2019)	
Osaamisalueen johtajan allekirjoitus ja nimen selvennys: <u>Taina Savola</u> Taina Savola (4. kesäkuuta 2019)	
Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus: <u>Erja Hannula</u> Erja Hannula (31. toukokuuta 2019)	
Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: <u>Tarja Siltaniemi</u> Tarja Siltaniemi (30. toukokuuta 2019)	

Palautekysely Vankimessujen Informaatiopisteeltä 6.6.2019

Palautteesi on arvokas osa opintojani.

Vastaukset jätetään anonyymisti.

• Palaute	kyllä	ei	en osaa sanoa

1. Vastasiko Informaatiopisteeltä saatu tieto tarpeitasi?	☐	☐	☐
2. Saitko jotain uutta näkökulmaa/ tietoa ADHD:stä?	☐	☐	☐
3. Saitko jotain uutta näkökulmaa/ tietoa Aspergerin oireyhtymään liittyen?	☐	☐	☐
4. Koetko, että annetusta informaatiosta on sinulle hyötyä jatkossa?	☐	☐	☐
Vapaa palaute			

Esimerkkejä oman toiminnanohjauksesta.

VINKKILISTA, MITEN HELPOTTAA OMAA ARKEA:

Järjestä JA suunnittele

- SUUNNITELE TEKEMISET ETUKÄTEEN
- ASETA MÄÄRÄAIKOJA

Lopeta unohtelu ja myöhästely

- KÄYTÄ PUHELIMEN MUISTUTUSTA
- TARRALAPUT NÄKYVILLE PAIKOILLE
- TAVALLINEN KALENTERI
- MUNAKELLO / HERÄTYSKELLO MUISTUTTAMAAN

Kiinnitä huomio ympäristöosi JA aseta tavoitteita

- SIIVOTUSSA ASUNNOSSA MIELIKIN LEPÄÄ
- VIE ASIA LOPPUUN MITÄ OLET SUUNNITELLUT TEKEVÄSI, ÄLÄKÄ POIKKEA SUUNNITELMASTA
- PIENET REALISTISET TAVOITTEET
- PILKO ISOKIN TAVOITE PIENEMMÄKSI JA TEE SIITÄ TOTTA, OSANEN KERRALLAAN

Rauhoita ympäristösi, kun sinun täytyy keskittyä johonkin erityisesti

- ETSI RAUHALLINEN TILA, PAIKKA
- SAMMUTA HÄIRIÖTEKIJÄT; PUHELIN, TELEVISIO, TIETOKONE
- TURHA TAVARA POIS, MIKÄ VOISI KIINNITTÄÄ HUOMIOSI

OLE YLPEÄ VAHVUUKSISTASI JA HYÖDYNNÄ NIITÄ!

mm. SALAMANNOPEA AJATTELUKYKY, LUOVUUS, OMAPERÄISYYS

RATKAISUISSA, EMPATIAKYKY, OIKEUDENTUNTO,

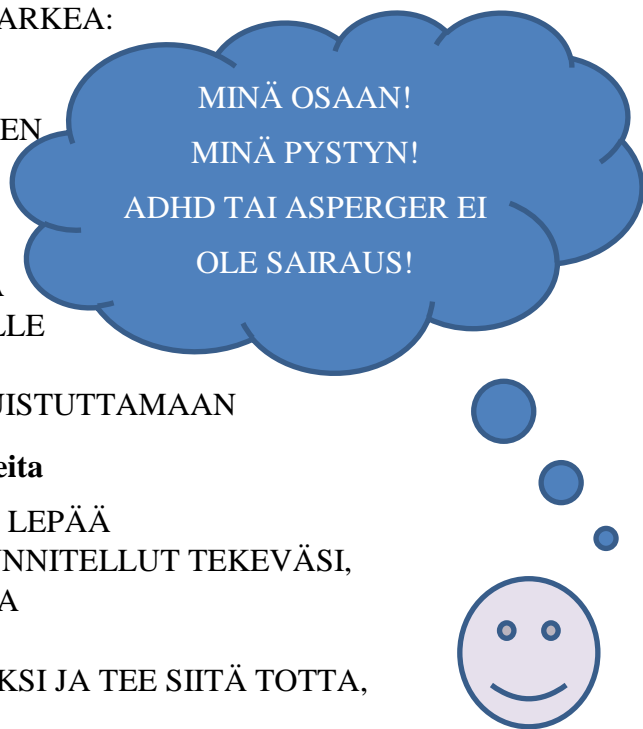
KESKITTYMISKYKY, AUTTAVAISUUS

PYYDÄ APUA, KUN TARVITSET TAI MIETIN TARVITSETKO!

OLE YLPEÄSTI ERILAINEN JA YKSILO!

HYÖDYNNÄ LUOVAA AJATTELUASI!

ET OLE YKSIN!

Nepsy-ihmisen supervoimia

Asperger

- Kyky keskittyä omaan mielenkiinnonkohteeseen
- Yksityiskohtien muistaminen
- Rehellisyys
- Oikeudenmukaisuus
- Erityisosaamisia esim. musiikki, matematiikka, taiteet
- Kiinnostus yksityiskohtiin
- Hyvä mielikuvitus
- Tarkkuus
- Järjestelmällisyys
- Aito ja luotettava ystävä
- Kyky aistia maailmaa ja tuntea vahvasti
- Kauneudentaju
- Huumorintaju
- jne.

(Lähteenä mm. Attwood Tony 2012, Aspergerin oireyhtymä lapsuudesta aikuisuuteen)

ADHD

- Energisyys
- Herkkyys ja vahvat tunteet
- Luovuus
- Idearikkaus ja innostus
- Spontaanisuus ja rohkeus heittäytyä
- Tehokkuus mielenkiinnon kohteeseen
- Seurallisuus
- Erityisosaaminen esim. liikunnassa, kielissä, matematiikassa
- Innovatiivinen
- Huumorintajuisuus
- Tehokkuus
- jne.

(Lähteenä mm. Hansen Anders, Adhd voimavarana 2017)

